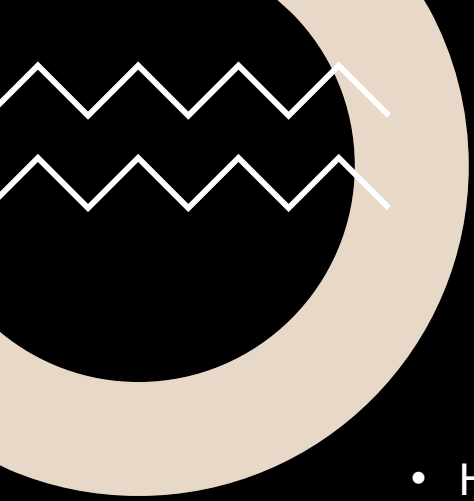

ΕΓΚΑΥΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕ ΖΕΣΤΟ ΚΕΡΙ

- Η εγκαυστική, **ΜΜΜΜΜ ΜΩΒΜΒΒ**θερμασμένου κεριού στο οποίο έχει προστεθεί χρωστική ουσία.
- Η λέξη προέρχεται από την (εν-καύση) και υποδηλώνει την ζωγραφική με την φωτιά ως τρόπο ρευστοποίησης και μείξης των χρωματικών συστατικών και του συνδετικού τους (κεριό μέλισσας και ρητίνες).

Οι ρητίνες είναι παχύρρευστες, κολλώδεις οργανικές ουσίες που προέρχονται από φυτά (κυρίως κωνοφόρα) ή παράγονται συνθετικά.

Η εμφάνιση και η εξέλιξη της εγκαυστικής ζωγραφικής

- ✓ Κατά την παράδοση την εγκαυστική βρήκε ο ζωγράφος Αριστείδης και ο Πραξιτέλης.
- ✓ Την συγκεκριμένη τεχνική χρησιμοποίησε ακόμη ο δάσκαλος του Απελλή, Πάμφιλος ο Αμφιπολίτης (4^ο αι.π.Χ) και τη δίδαξε στον Σικυώνιο Πausία.
- ✓ Η κύρια πηγή πληροφοριών για την εγκαυστική τεχνική προέρχεται από το έργο Φυσική Ιστορία του Πλίνιου του Πρεσβύτερου.

Σύμφωνα με τον Πλίνιο τον Πρεσβύτερο...

- Στην αρχαιότητα υπήρχαν δυο είδη ζωγραφικής με εγκαυστική:

με κεριά και επάνω σε ελεφαντόδοντο με το κέστρο, που είναι ένα είδος γραφίδας, κι αυτό μέχρι που άρχισαν να ζωγραφίζουν τα πολεμικά πλοία.

Αυτό ήταν το τρίτο είδος που συνίσταται στο να λιώνεις το κεριά στη φωτιά και να χρησιμοποιείς πινέλο.

Αυτή η ζωγραφική πάνω στα πλοία δεν φθείρεται ούτε από τον ήλιο ούτε από το αλάτι ούτε από τους ανέμους.

Πλίνιος ο Πρεσβύτερος

1ος αιώνας μ.χ.

Περί της Αρχαίας Ελληνικής Ζωγραφικής

35ο Βιβλίο της Φυσικής Ιστορίας

Σελίδα 123, Παράγραφος 149

Τα είδη της εγκαυστικής

Εγκαυστική με κέστρο (γραφίδα)Χρώμα με κεριά απλωνόταν σε ελεφαντόδοντο, ξύλο ή μέταλλο. Ο καλλιτέχνης χάραζε με θερμή γραφίδα (κέστρο), διαμορφώνοντας τα χρώματα. Χρησιμοποιούνταν σε πορτρέτα και ιερά αντικείμενα.

2. Εγκαυστική ναυπηγική.Λιωμένο κεριά απλωνόταν σε ξύλινα πλοία για προστασία. Με σίδερα ή σπάτουλες σφράγιζαν το ξύλο. Από εδώ προέρχεται και το όνομα εγκαυστική («εγκαίω» = καίω μέσα).

3. Εγκαυστική με πινέλο.Το λιωμένο κεριά με χρώμα απλωνόταν με πινέλο πάνω σε επιφάνεια. Πιο ελεύθερη τεχνική, για τοιχογραφίες και εικόνες.

Εγκαυστική με κέστρο

Εφαρμογή σε
ελεφαντόδοντο,
ξύλο ή μέταλλο

Εγκαυστική ναυπηγική

Επάλειψη
ξύλινων πλοίων

Εγκαυστική με πινέλο

Εγχρωμο
λειωμένο κερί
σε υπόστρωμα

ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΓΚΑΥΣΤΙΚΗΣ

**Ανάσματα
και ναοί**

Ζωγραφική (πίνακες, πορτρέτα)

Χρωστικές + κερί
μέλισσας θερμοσμένο

Ζώντανά, άνθεκτικά
χρώματα – ρεαλιστική
απεικόνιση (π.χ.
πορτρέτα Φαγιούμ)

Όπλα και πανοπλίες

Κερί + ρητίνη
πάνω σε ξύλο

Προστασία από σκουριά,
αντοχή, διακόσμηση

Όποια (τριήρεις)

Κερί
μέλισσας
+ ρητίνη,
θερμή

Στεγανοποίηση,
αντοχή στο θαλασσινό νερό,
ομορφιά και αναγνώριση
του στόλου

Ξύλινα αντικείμενα & έπιπλα

Κερί με φυσικά έλαιά ή ρητίνη

Πρόστασία,
γυαλάδα,
ευχάριστο
άρωμα,
μακροβιότητα

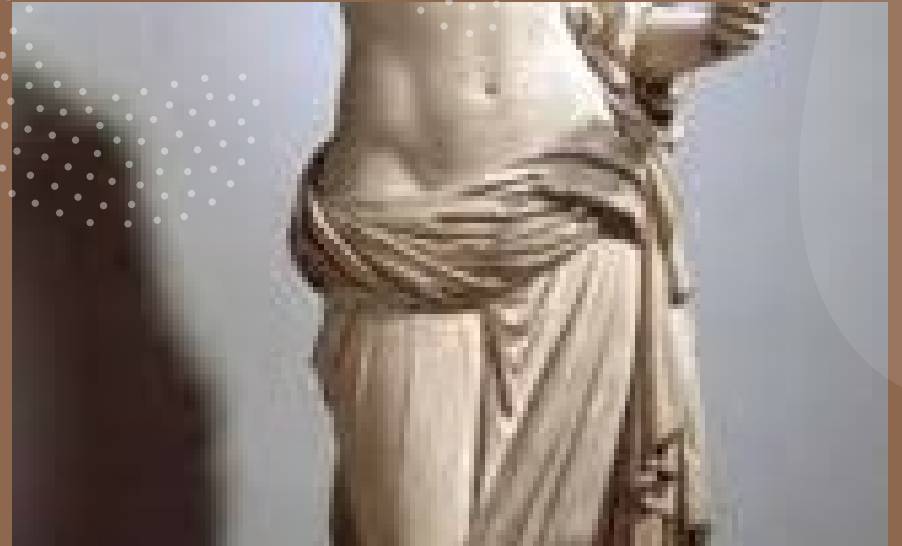

Τοιχογραφίες (σπανιότερα)

Εγκαυστικά
χρώματα
σε ξηρά αοβά

Λαμπερά,
σταθερά χρώ-
ματα, αντοχή

- Οι Έλληνες καλλιτέχνες χρησιμοποιούσαν κεριά για να διακοσμήσουν γλυπτά, τοιχογραφίες, σκάφη, ακόμη και έργα αρχιτεκτονικής
- Χρησιμοποιούσαν επίσης κεριά για να τονίσουν τα χαρακτηριστικά των μαρμάρινων αγαλμάτων που ήταν τοποθετημένα γύρω από την Ακρόπολη.

Η Εγκαυστική στην Αιγυπτο

- Η ελληνική τέχνη εξαπλώθηκε στην Αίγυπτο κατά την ελληνιστική περίοδο και οι Αιγύπτιοι δεν άργησαν να προσαρμοστούν στη χρήση του κεριού. Οι Αιγύπτιοι, εκπαιδευμένοι στην Ελλάδα, άρχισαν να ενσωματώνουν εγκαυστική ζωγραφική στους πίνακές τους, καθώς και στις πρακτικές μούμιοποίησης.
- Οι πιο γνωστοί εγκαυστικοί πίνακες από εκείνη την αρχαιότητα είναι αναμφίβολα τα πολύ ρεαλιστικά πορτρέτα Φαγιούμ της Αιγύπτου

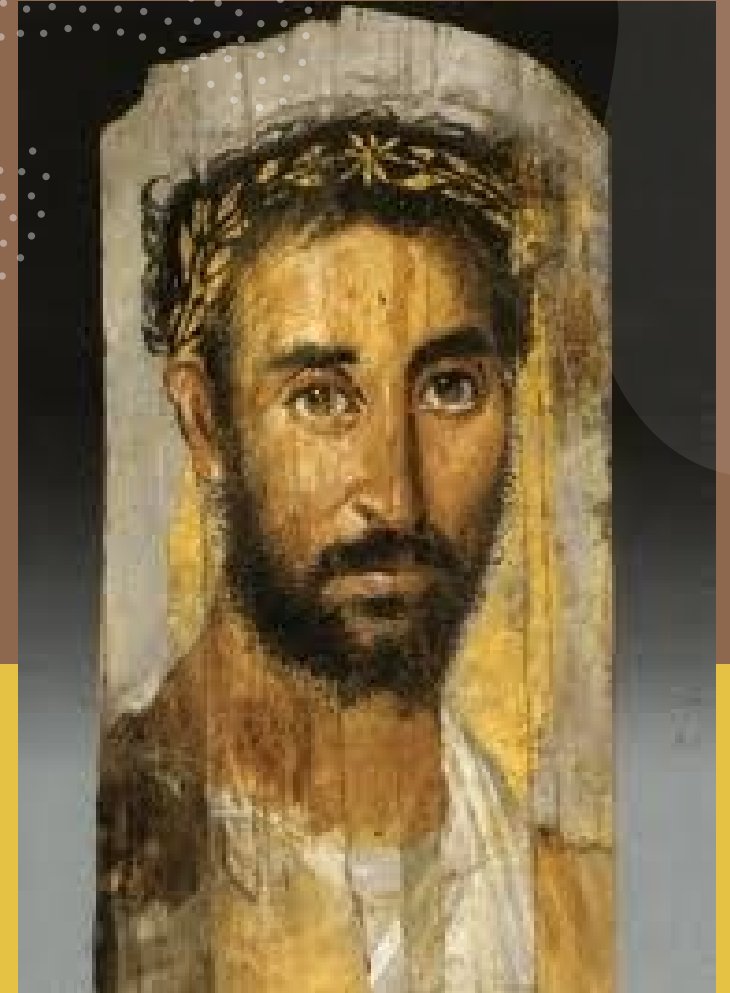
Πορτρέτα Φαγιούμ(100- 300μ.χ)Αίγυπτος

- Τα πορτρέτα Φαγιούμ ήταν προσωπογραφίες τις οποίες φιλοτεχνούσαν Έλληνες ζωγράφοι από τον 1ο έως τον 3ο αι. της ύστερης ελληνιστικής παράδοσης της Αλεξανδρινής σχολής.
- Πρόκειται για νεκρικά πορτρέτα που ανακάλυψε και ανέφερε πρώτος ο Ιταλός Pietro Della Valle το 1615. Πήραν το όνομά τους από την περιοχή Φαγιούμ μια κοιλάδα πλούσια σε βλάστηση ,60 χιλ. νότια του Καΐρου, στη δυτική όχθη του Νείλου. Ωστόσο, γνωστά μ' αυτό το όνομα είναι και τα πορτρέτα που προέρχονται από άλλες νεκροπόλεις της Αιγύπτου (Μέμφις, Χαουάρα κ.ά

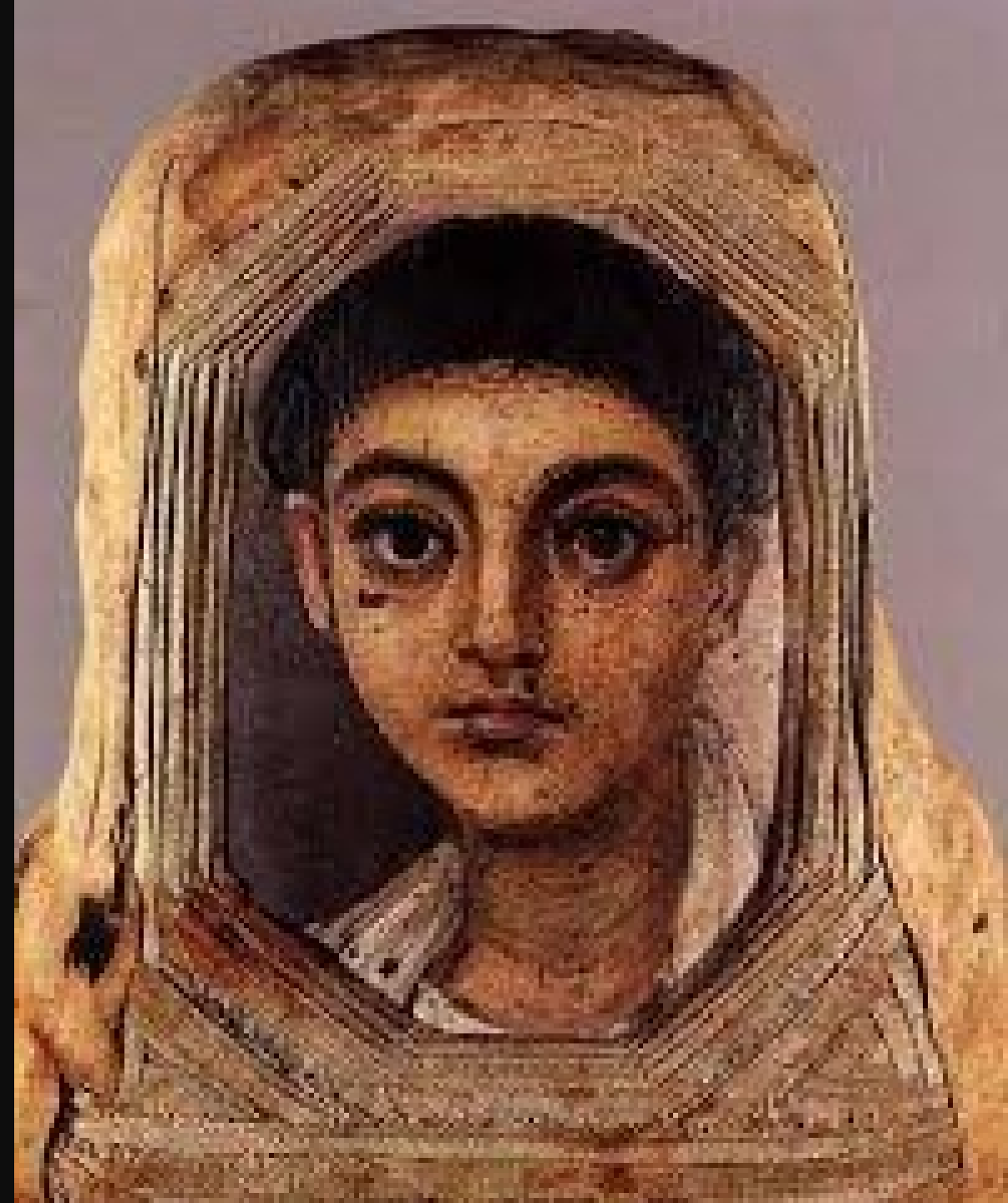
Τα πορτρέτα Φαγιούμ

- Τα πορτρέτα είχαν διαστάσεις περίπου 35 x 18 cm και το ξύλο που χρησιμοποιούνταν ήταν συνήθως κέδρος, βελανιδιά, πλάτανος αλλά και άλλα είδη όχι πάντα προερχόμενα από την Αίγυπτο.
- Επιπλέον βασικό χαρακτηριστικό ήταν πώς το ξύλο έπρεπε να αποκτήσει ένα κάπως κυρτό σχήμα ώστε να εφάπτεται στη μούμια.

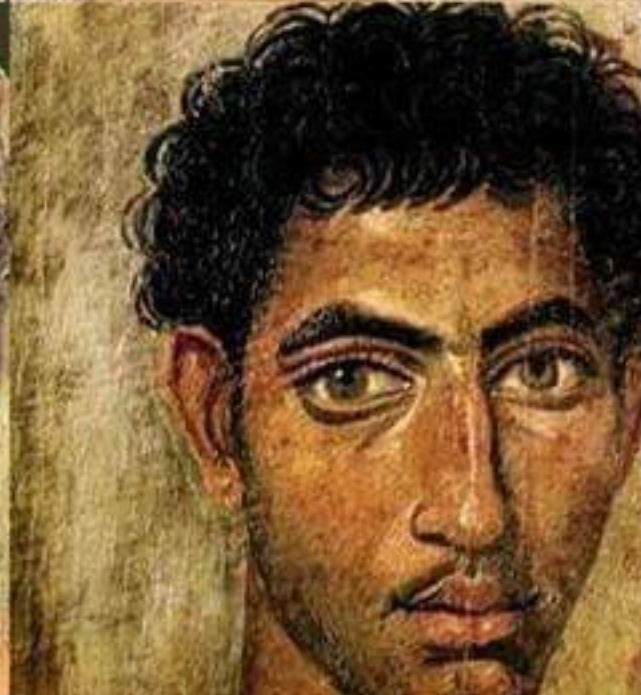
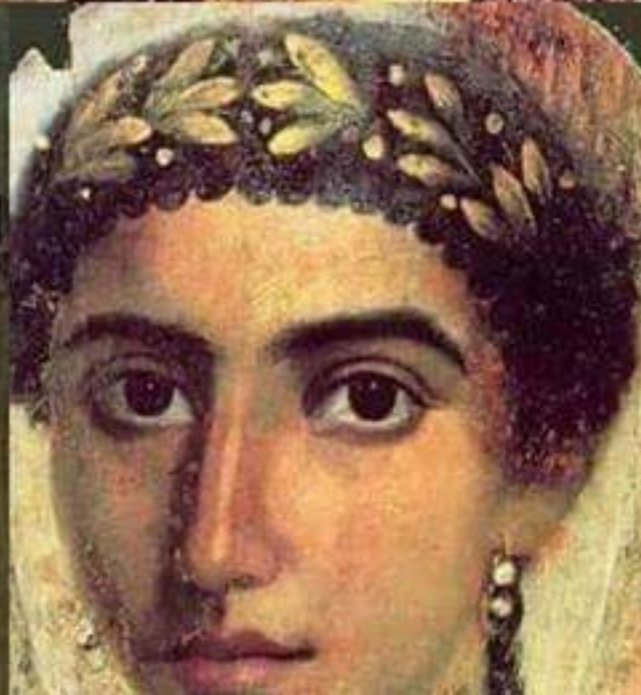
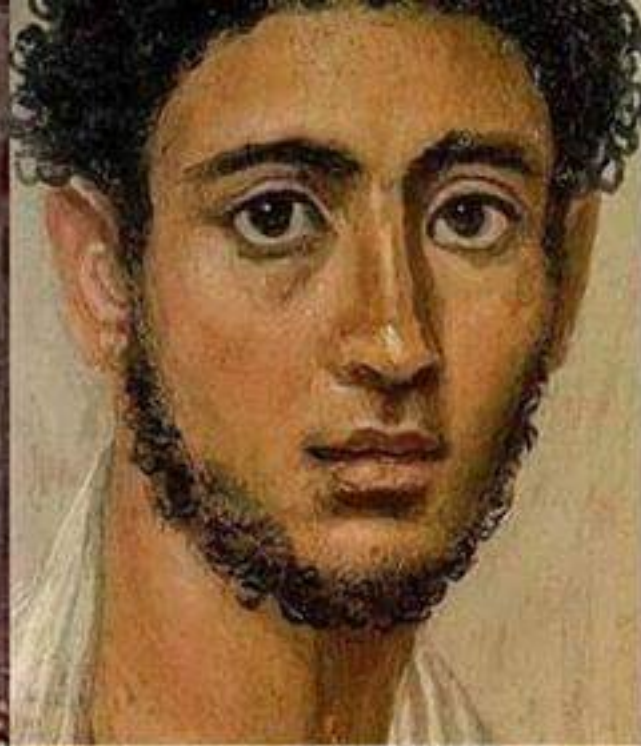
Στο βλέμμα των προσώπων του Φαγιούμ, μοιάζει να καίει καντήλι αιώνιας ζωής.
ANTRE ΜΑΛΡΟ

-
- Η πλειοψηφία των πορτρέτων απεικονίζει νέους ανθρώπους και παιδιά και αυτό οφείλεται πιθανότατα στο ότι ο μέσος όρος ζωής δεν ξεπερνούσε τα 35 χρόνια καθώς και στο ότι η παιδική θνησιμότητα ήταν αρκετά μεγάλη.
 - Τα πορτρέτα ζωγραφίζονται είτε απευθείας επάνω στο νεκρικό σεντόνι είτε επάνω σε λεπτά ξύλινα φύλλα, αρχικώς τετράπλευρα, τα οποία αργότερα κόβονταν για να προσαρμοστούν και να τοποθετηθούν στις μούμιες των νεκρών στο σημείο του προσώπου.
-

- Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι θεωρούσαν τη ζωή στη γη μέρος ενός αιώνιου ταξιδιού. Τα πορτρέτα Φαγιούμ τοποθετούνταν στις μούμιες για να διατηρήσουν την εικόνα του νεκρού και να βοηθήσουν την ψυχή του να αναγνωρίσει το σώμα, εξασφαλίζοντας την αιώνια ζωή.

Εικόνες του Σινά

- Τα πορτρέτα του Φαγιούμ, θεωρούνται πρόδρομοι των βυζαντινών εικόνων και αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και δημιουργίας για νεότερους ζωγράφους.
- Το μοναστήρι της Αγίας Αικατερίνης του Σινά διαθέτει τη μεγαλύτερη συλλογή βυζαντινών εικόνων στον κόσμο, ορισμένες από τις οποίες χρονολογούνται ήδη από τον έκτο αιώνα. Οι περισσότερες από αυτές έχουν ζωγραφιστεί με την τεχνική της εγκαυστικής

Εικόνες με τη τεχνική της εγκουστικής

Ο Χριστός Παντοκράτωρ . εικόνα στη Μονή Αγ. Αικατερίνης
του Σινά , πρώτο μισό του 6ου αιώνα και έχει διαστάσεις 84
cm ύψος X 45,5 cm πλάτος

<https://www.youtube.com/watch?v=Lz8UwpdmsDs>

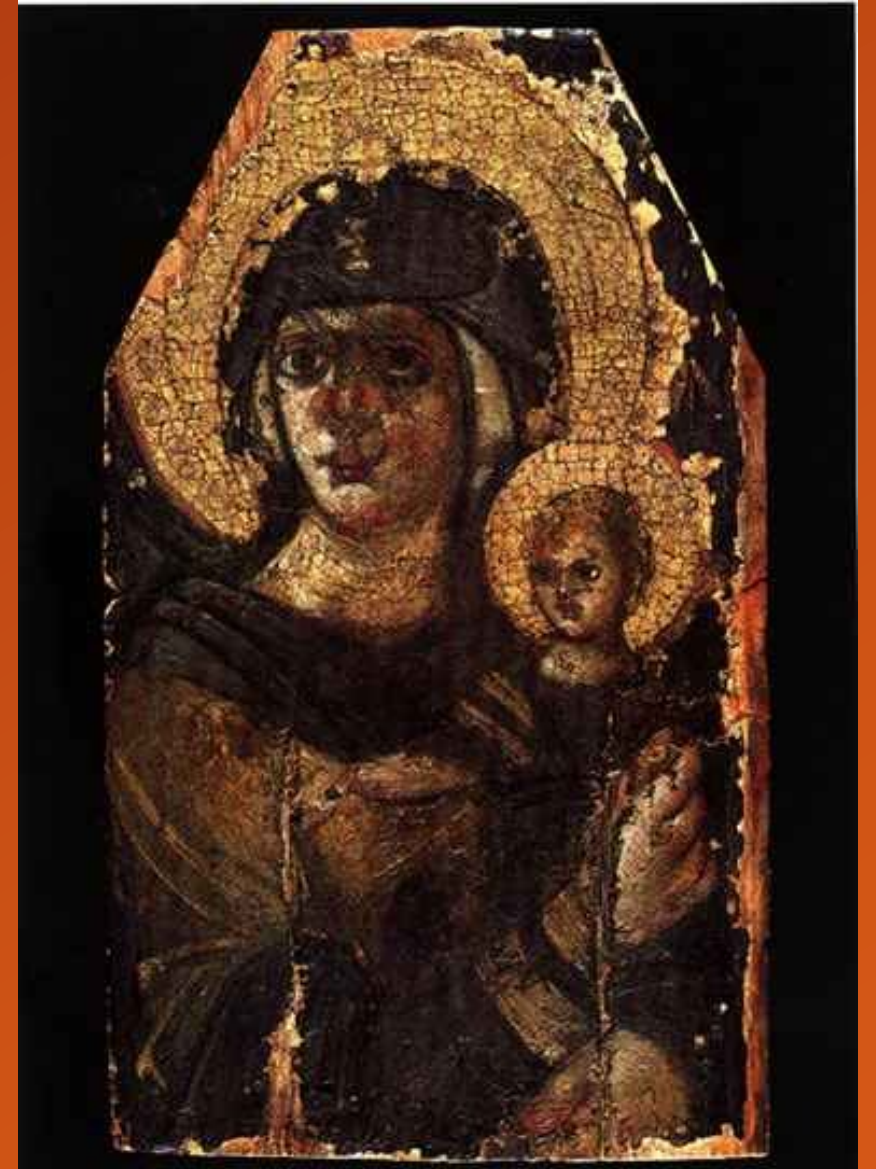

+

○

Η Θεοτόκος Βρεφοκρατούσα

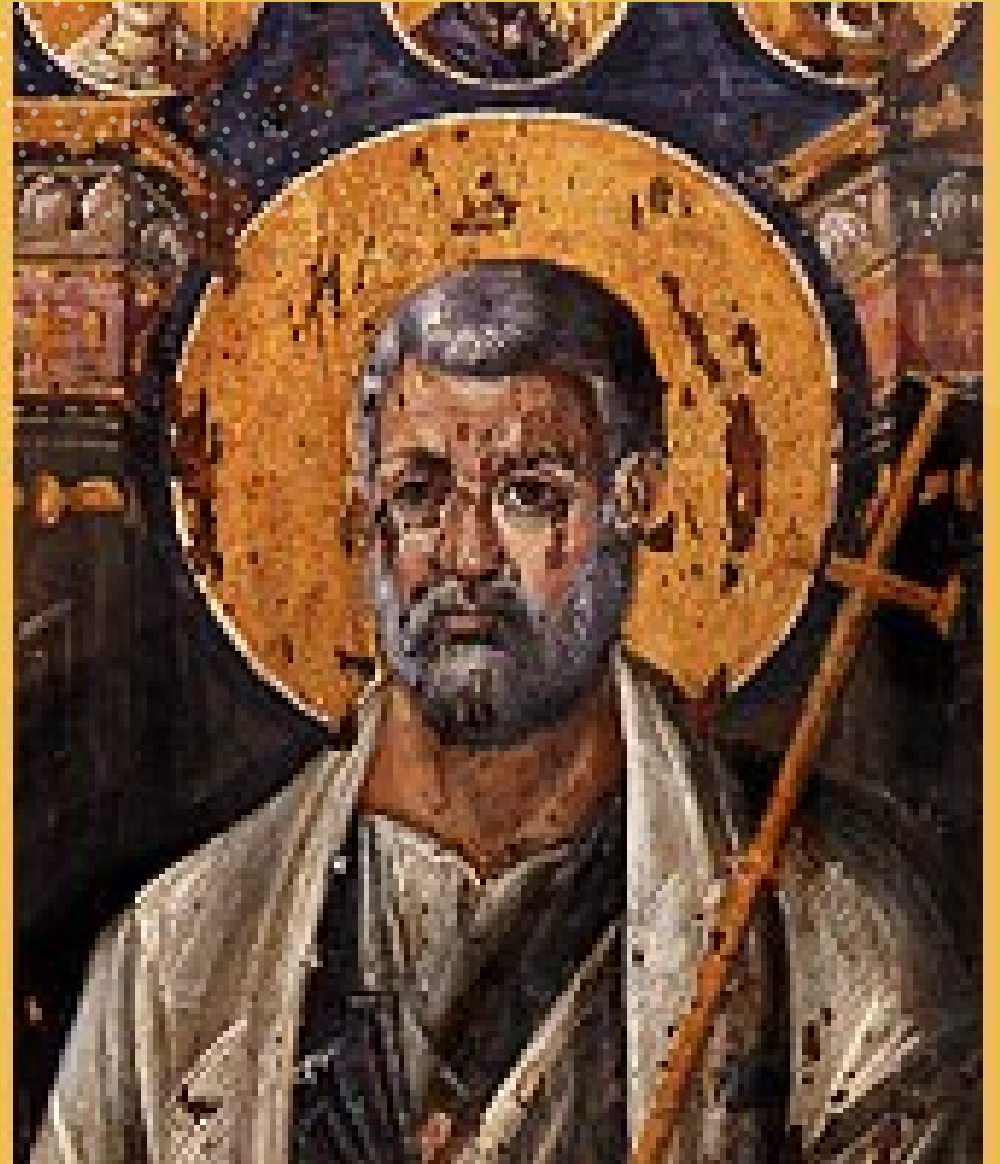
Α' μισό 6ου αιώνα. Προέλευση: Μονή Αγ.
Αικατερίνης Σινά. Κίεβο Ουκρανίας. Δημοτικό
Μουσείο Ανατολικής και Δυτικής Τέχνης.
Αριθμός Ευρετηρίου 11

Η Θεοτόκος Βρεφοκρατούσα
ένθρονη,
περιστοιχιζόμενη από τους
Αγίους Θεόδωρο (αριστερά),
Γεώργιο (δεξιά) και αγγέλους.
(β' μισό 6ου αιώνα)

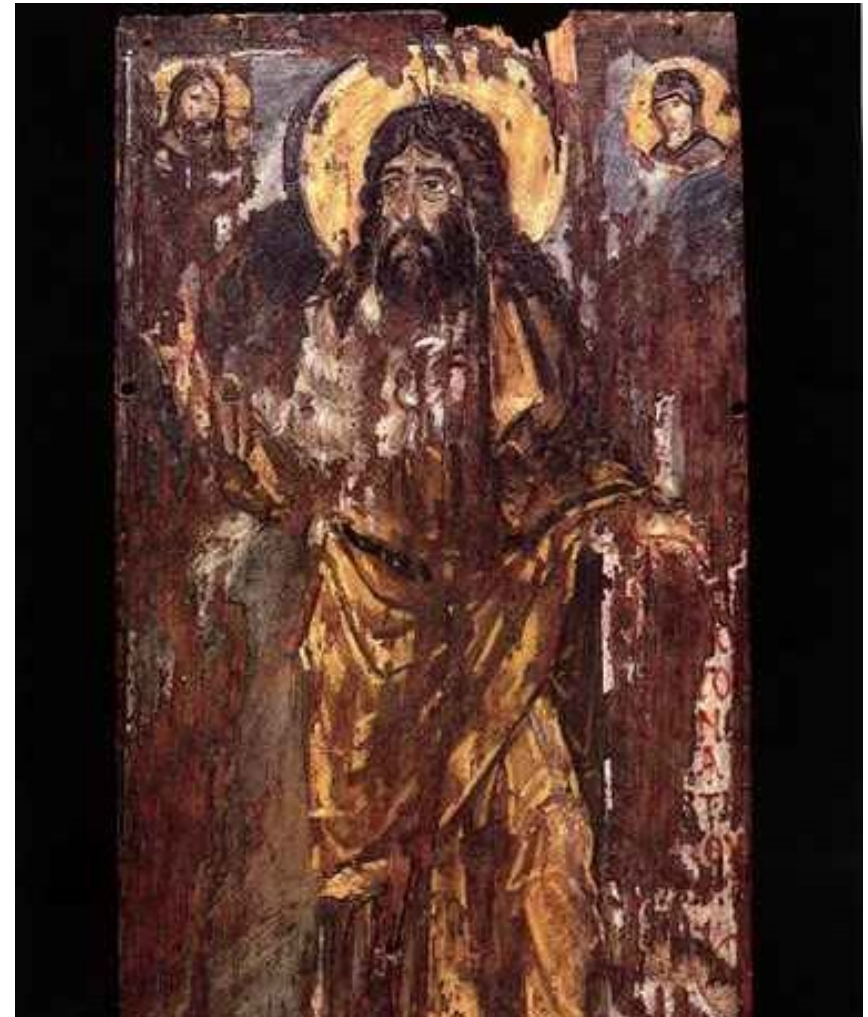

- Ο Απόστολος Πέτρος (β' μισό 6ου αιώνα).

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

6ος αιώνας. Προέλευση: Μονή Αγ. Αικατερίνης Σινά.
Κίεβο Ουκρανίας. Δημοτικό Μουσείο Ανατολικής και
Δυτικής Τέχνης. Διαστ.: 46,8x25,1 εκ.

ΣΕΡΓΙΟΣ ΚΑΙ ΒΑΚΧΟΣ

7ος αιώνας. Προέλευση:
Μονή Αγ. Αικατερίνης Σινά.
Κίεβο Ουκρανίας. Δημοτικό
Μουσείο Ανατολικής και

Δυτικής Τέχνης.

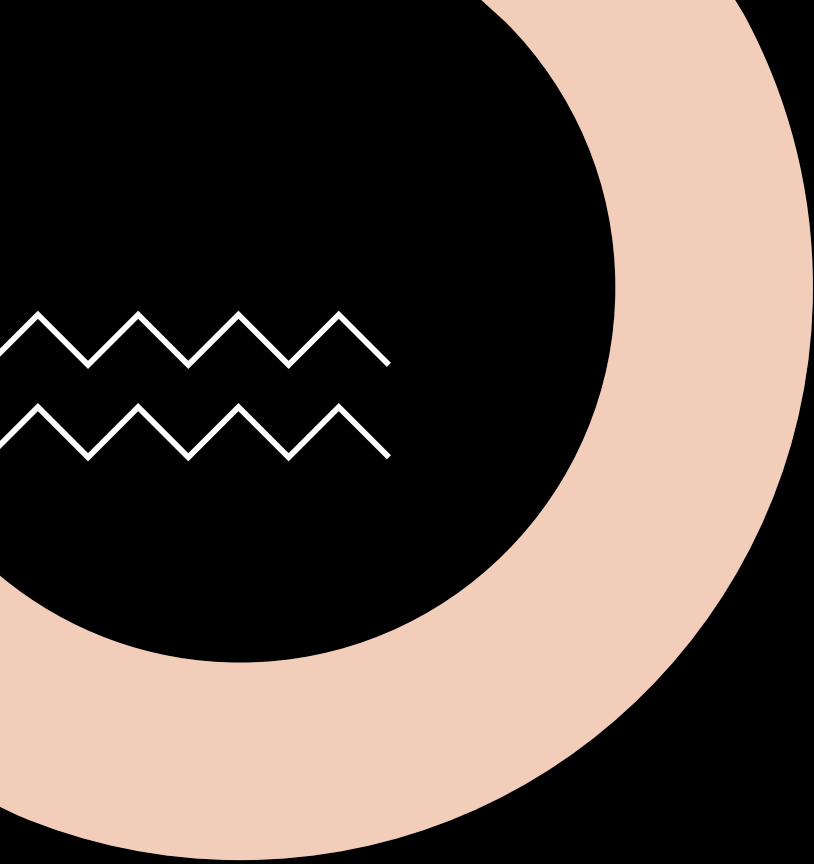

Ο Χριστός ένθρονος
(αρχές 7ου αιώνα).

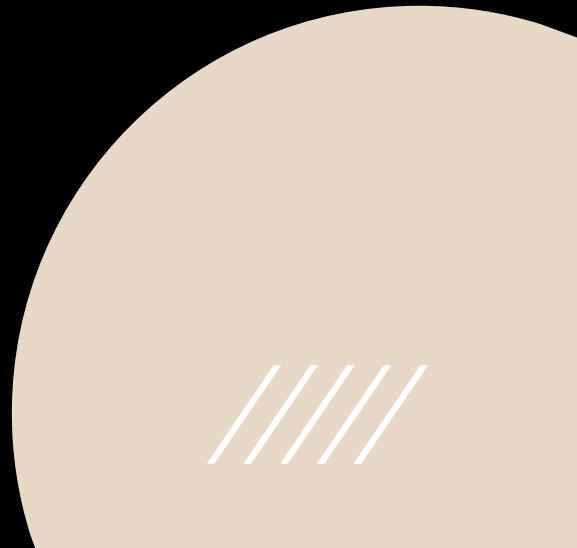
- Η Γέννησις του Χριστού
- (7ος - 8ος αιώνας).

- Η χρήση της εγκαυστικής διατηρήθηκε για πάρα πολλούς αιώνες, κοντά 1200 χρόνια, μέχρι την αρχή των Μεσοβυζαντινών χρόνων γύρω στον 8ο αιώνα μ.Χ.

Στη Σύγχρονη εποχή καλλιτέχνες όπως ο Χατζηκυριάκος Γκίκας, ο Φ. Κόντογλου, ο Τσαρούχης, ο Π. Σάμιος, ο Μόραλης και ο Κεστανλής ερεύνησαν και δημιούργησαν με πειραματισμούς στην εγκαυστική.

Τα υπέρ της εγκαυστικής ζωγραφικής

Διαχρονικότητα και ανθεκτικότητα: Το κερί συντηρεί τα χρώματα, τα κάνει ζωντανά και ανθεκτικά στον χρόνο.

Φυσική λάμψη: Το κερί δίνει γυαλιστερή και ζεστή υφή που δεν μπορεί να επιτευχθεί εύκολα με άλλα υλικά.

Διαστρωμάτωση και υφή: Δίνει δυνατότητα για πολλές στρώσεις, δημιουργώντας βάθος και ανάγλυφη υφή.

Αντοχή στο νερό: Το κερί είναι αδιάβροχο, προσφέροντας προστασία στον πίνακα.

Τα κατά της εγκαυστικής ζωγραφικής

Δύσκολη τεχνική:
Απαιτεί εμπειρία και
εξειδικευμένο
χειρισμό του ζεστού
κεριού.

Ακριβή υλικά και
εργαλεία: Το κερί
υψηλής ποιότητας και
τα ειδικά εργαλεία
μπορεί να κοστίζουν.

Περιορισμένη
χρωματική παλέτα:
Ορισμένα χρώματα
δεν αναμειγνύονται
εύκολα με κερί.

4ος αι. π.Χ.
- Αρχαία Ελλάδα

Αριστείδης ο
Θηβαίος
τελειοποιεί την
τεχνική της εγκαυκ.

1ος - 3ος αι. μ.Χ.
- Αίγυπτος

Πορτρέτα
Φαγιούμ

6ος αι. μ.Χ.
- Μονή Σινά

Εικόνες Σινά

20ός-21ος αι.
- Σύγχρονη εποχή

Αναβίωση
της εγκαυστικής

Πηγές άντλησης υλικού

https://lifedrawing.academy/life-drawing-academy-news/encaustic-painting-on-papyrus?utm_source

https://encausticpaints.com/pages/history-of-encaustics?utm_source

<https://agiografia-gmarkou.webnode.gr/egkaystiki/>

<https://texneseusebeias.blogspot.com/2015/06/blog-post.html>

<https://avalonofthearts.gr/k%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85->

<https://avalonofthearts.gr/k%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%AC%CE%BD-%CE%B7->

<https://avalonofthearts.gr/k%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%AC%CE%BD-%CE%B7-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE/>